

Landskap: *Blekinge*Upptecknat av: *Jug. Holmberg,*Härad: *Böråhre*Adress: *Grängsta*Socken: *Asarum*

Berättat av:

Uppteckningsår: *1935*Född år *1860* i *Asarum, Blekinge*

	sid.
Uppteckningen rör <i>Om skogsnyttan.</i>	1-3
<i>Skistelnas förkomst ö dess användning.</i>	4-5
<i>Om flygvörmen.</i>	5-7.

ACC. N:R. **4352**

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Aug Holmberg*
Härad: *Bräkne* Adress: *Loangata*
Socken: *Asarum* Berättat av:
Uppteckningsår: *1935* Född år *1860* i *Asarum Blekinge*

Uppteckningen rör *Specialfråga om Skogsnuvån.*

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4352
"Skjuta skosmur" 1

Berättelser om skosmur var i min barndom = 1860-talet, i var mans munn. Och det berättades att i forntiden någon och så skjutet sådana. Men den detta gjorde blev tungint och "Moddes bort" Dessutom var det omöjligt för någon såsom "Skosmur-dräpare" att sedan kunna skjuta "så moét som en spink eus". De bästa skott man här kunde tillgåve att skjuta skosmur och annat "lojningsty" med var kulor stöpta av krönt bly, i vilka ingjutets något arvasilver. Men silveret skulle i så fall, ärfte av ett manfolk. Koinligt arvasilver duger ej! Krönt bly, var sådant som tullen sätter på importerade varor. Sådana tollskott som omtalas i frågelistan kunde man ej till här i V. Bleking. Och sägen om Tibastet och Vändelroten var med skosmurs makt öfveres. Har jag ej här hört omtalas.

I våra orter skilte man på skogsrätt och skogsmur. Skogsrätt var något luftigare arvasäsen som visserligen hade sin fröjd i att förvilla människor som gick i markerna samt sedan skratta åt dem. Men lät aldrig se sig utan som en drunkel skymtning. Merig materiell eller personlig som skogsmur. Dessa senare trodes nog tillhöra de onyctiska väsen som hade sitt tillhåll i skog och ödemark men som i alla fall var mera menniska än arve.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESBOK
S. 1

4352

2

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid 11

Och outalades som en yttre munter uppbluffen och sinnlig. Ganda
förelöran, med pojkar som hade sysselsättning i skogarne och likaså fästnör
till dessa pojkar gingo allit i en dödlig ängest för att deras pojkar och
fästnör skulle bli fångade i skosmuornas förförellekantter. Å andra
sidan fanns nog inte många pojkar utan att dessa inom sig själva
trots en viss obestämd fruktan, likväl i hemlighet önskade ett samman-
träffande med dessa lifliga varelser. Och även de många som gingo
vill i markerna och trodde att skosmuorn förvillat dem voro mest benigne
att ta saken som ett skämt. "Di gör en vå ingen skae, annat än vå
di förvillar en, Och att di grinar åt en, när en går i timtal på
kända marker utan att råka fram, Kan just ingen undra på
En kan grina åt ett så!" Så här lydde de flestas omdöme så att
i våra orter ansågs skosmuorn som ett oförargligt väsen som det
icke var lönt att bli förargad på. Skomaker Pelle i Ebbarp
gick vilse en natt, ramlade ner i en löshäck, utom en bergklint
och tappade alla sina sylar, som han sen förgäves sökte finna
Han skrattade ej utan svor, bra som tusen på den "loja skosmuorn"

Lunds Universitets Folkminnes arkiv

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Lund

Specialfrågan om Skogsnuoran tyckes endast gälla: Hur, på vad sätt, och med vad medel, man trodde sig kunna skjuta dessa skogsmjöffer. Som jag det korta svaret antyode gick nog sägner att i tiden för mycket länge sen kulle såvart hänt. Men här betraktas dessa väsen ej såsom människo-
vriendliga. Allriq hörd jag någon uttala en önskan att de skulle skjutas vilket kanske berode på att ingen skulle velat äta sig något såvart till skjuta en skogsnuora räknades nästan liktydigt med ett mord på en människa! — Sägner om skogsnuoran har jag ingen brist på. Men den bästa av alla. Derfor att den berättas av en som fastat sig fast i ungdomen med en sådan under flera år. Alla övriga berättelser vore oräkner i andra eller tredje hand. Finnes något i denna berättelse om jag ^{här} medsänder som är av intresse går det an att anteckna och sammanfatta på manuskriptet torde återlämnas. Det är ett av de många papper som i ligg i förvar tills efter min död. Den som då passar på att få hand i luntan kan få bättre inblick i Blekinges folklied än någon annan kan besande kan återkomma.

Svaren på Sjöfart medföljer nu. Det är så lite jag upplevat ifråga om sjölivet. Och detta lilla har jag redogjort för här.

Svaren om Fiske kommer sednare

Med största höfaktning

Aug. Holmberg

Bl.
Kärlens hd
Asarum bn

- 4352 -

Om Misteln.

uppt
mer } Aug. Holmberg,

Parasitväxten Misteln = *Viscum album*. Har såvitt jag vet, ej funnits i V. Bleking mer än på tvänne ställen. Men på båda ställen utrotades den för mer än 60 år sedan. I Pökamåls vång fanns en jättestor sälg där några revar fanns i toppen. Men trädet bröts omkull, om av snöfall eller åskslag vet jag ej och med utsamma försorann Misteln. I Elmsta vång fanns gott om revar i skrovrande Ek och sälgtoppar. Och bönderna brukade vid jul ta en reva och hänga i stuguteket över julen. Men detta minskade ej mera än vad som väntade igen. Men Farfar gjorde den största ärekakan. Man brukade av dessa revar och deras blad koka ihop någon slags sötka som skulle verka välgörande på de utslingar som ledd av Jallandessöt så att detta var nog orsaken till att Misteln tog slut i Elmsta. Det kan liksom hända att någon meddelare än i dag säger: Att misteln ännu finns i Bleking. Detta beror på att allmogem hade gemensamt namn både till misteln och till murgrönan = *Hedera helix*. Båda slagen kallas: "Mistelten" Av väggasten, jölseben, "Mistelten" och helt korn i kaka, kunde man göra ett skyddsmiddel som skyddade både in och utväntes!

4
sid 1

UNIVERSITETSBOKFÖRHANDLINGEN
KTH

Togs dessa ingredienser och bakades in i en "löffsa" (liten mjuk kaka av vatten och korumjöl som gräddades på stekplåten) som förlädes, så hjälpte det mot sjukdom "som löja koringar ställt på någon"! Och tog man och slog inne dessa föremål i en liten skinnspung och bar om halsen i ett snöre. Så var detta en amulet som: "Fridde för alle tröbleri"

Uttjyning: Om en liten sten råkar komma in i en spricka och bli sittande fast i timmer när detta kördes till byggplatsen, kette detta: "Kaggasten".
Korn hänselvis en liten beubit med när man fjällar pölsa = Korn kallas detta: "Pölsben"! Om säden ej malits bättre än att de bröd bakats och detta skars sönder ett helt korn fanns, var detta: "Helt korn i kaka!"

"Om Flygrömmen".

Römmen = *Lorbus aucuparia*. Är gärna benägen att verka såsom parasitväxt, i anmärkna trästubbar, på torvtak och högt uppe i små springor på klippor dit aldrig något vatten kommer, och kallas då: Flygrömmen!

Använda som den grå fornästen har flygrömmen ansetts som ett förträffligt medel både mot förkollning och som botemedel. Tog man och petade en värkanve tand med en spån av flygrömmen tills tanden blödde samt

komade in spånen i en Ek eller Bok och tappade till hälet med en plugg
av flygrönn "Sant trodde på att som berg, så försvann tandvärken
I så mycket redskap, som man kunde slå in en plugg av flygrönn
var denna oemottaglig för trolleri "Laa-loppet" i vilket man hade sären
de man sådde var svart att fara för trollvorn "Men vårastal fastsatt
med en flygrönnsvija var ett gott medel. Högg man av törnebuskar
i slätterängen med en yxa vars skaft var av flygrönn samt en i skaftet
insatt flädermassvinge så slog buskarna ej nya telningar.
Vill man hindra någon för att få öl i sitt fiske i någon bäck
skalade man en lång flygrönn och lade snett på botten i bäcken
så gick ålen förbi fisket om han så måste gå ett stycke på land.
Och hade något sovin eller får blivit förkollat så att det mistat matlusten
och vandrifves, tog man römbär (Helst av en flygrönn) och kokte ett sorpe
på dessa samt gao det sjuka djuret ett kvarter pr dag förrän solen gick
upp så kom matlusten snart igen. Och tillvaratog man römbär
som torkades och maldes på hemborarna samt blandades i fotret så
housen kunde ingen trollkärning ta från housen förmågan att vämpa

stora riktiga påstågg. Och hade någon ovetande förtäit någon
trolloryck så att man fick svar för att kasta sitt vatten
behöfve man bara förtära en hand full flygrömskar per dag
så förtog detta trollsomens kraft och den sjuka blev bra igen!
Anm: Att ålen verkligen gick förbi ett fiske och dervid bitvis gick
på land, kunde spåras i ryggen i gräset, och skedd åtminstone
någon gång. Förklaringen torde vara den: 1: Bäckens fick ej vara
vattenrik. 2: Strandkanten icke vara brant utan långsluttande
3: Följe den skalare kappan noga bottenen så att ålen kom i önsket
beröring med kappan, gjorde både den vita färgen och den synner-
ligen fräna lukt och smak som utgår från nyskalat ronn
så mycket att ålen helst avlägsnar sig från sådant föremål
Man behöver således ej vara trollkare för att göra samma sak
"No ingen har jag kunnat få upplysning om varför just
flygrömsken tillagts så märkvärdiga egenskaper".